

ÅRSMELDING
2023

TELEMARK
MUSEUM

Norsk Industri-
Arbeidermuseum

TELEMARKSARKIVET

Telemarksarkivet er et faglig nettverk ved de tre konsoliderte museene i Telemark; Telemark museum, Vest-Telemark museum og Norsk industriarbeidermuseum, inkludert Arbeiderbevegelsens arkiv i Telemark

Norsk industriarbeidermuseum

Telemark museum

Vest-Telemark museum

Forsidefoto: Folkeminnegranskeren Rikard Berges opptegnelser etter presten og salmedikteren Magnus Brostrup Landstad ble publisert på digitalarkivet.no i 2023, sammen med resten av arkivet etter Berge. Foto: Stina Glømme, Telemark museum.

Om oss

Telemark fylkeskommune tok initiativ til å utrede hvordan privatarkivsektoren skulle best ivaretas i vårt fylke i perioden 2013-2015. Fylkeskommunen ba så museene ta på seg oppdraget med å ordne, bevare og formidle arkiv og fotosamlinger skapt i privat sektor i Telemark. Det resulterte i etableringen av Telemarksarkivet i 2015. Telemarksarkivet er en paraply for samarbeid og koordinering av privatarkivarbeidet, med formelle strukturer i de tre konsoliderte museene, inkludert Arbeiderbevegelsens Arkiv i Telemark. Vi er også det fylkeskoordinerende leddet i nasjonalt arkivarbeid.

Til nettverket hører felles bevaringsplan, felles virksomhetsplan, fagsamlinger og felles nettside. Vi har gjennomført mange ulike samarbeidsprosjekter og fortsetter med det. Målet vårt er at samfunnsminnet for Telemark skal være mest mulig helhetlig, representativt, forsvarlig oppbevart, håndtert i samsvar med lovverk og etter arkivfaglige prinsipper, og ikke minst kjent og best mulig tilgjengelig for et allment publikum. Vi formidler privatarkiver også gjennom ordinært museumsarbeid.

Privatarkiver er arkiver etter bedrifter, organisasjoner, frivillige foreninger, gårdsarkiver og arkiver etter privatpersoner og er like viktige som offentlige arkiver når historien vår skrives. De er kilder til framtidens Norges-historie. Telemarksarkivet forvalter mer enn 4000 hyllemeter privatarkiver fra 1500-tallet til i dag og over 3,4 millioner fotografier. I tillegg har vi arkiver som inneholder film og lyd.

Styringsgruppa i Telemarksarkivet består av de tre museumsdirektørene Anna Hereid, Dag Rorgemoen og Barbara Ida de Haan. Leder for styringsgruppa har i 2023 vært Dag Rorgemoen. Koordinator har vært Ellen Rodvang.

Det var 3,4 stillinger som arkivar og også 3,4 fotoarkivarstillinger i Telemarksarkivet i 2023. Antall stillinger er synkende over tid på grunn av museenes økonomiske situasjon. Museene, og arkivarbeidet spesielt, har vært rammet av mangel på kompensasjon for pris- og lønnsvekst fra staten (ABE-reformen 2013-20) og fylkeskommunens driftsmidler til Telemarksarkivet fra 2015 til 2023.

Ved alle de tre museene meldes det om redusert bemanning fordi det har vært vakanser i arkivar/fotoarkivarstillinger over tid og/eller sykemeldinger i 2023.

Aktivitet i 2023

Det har vært avholdt tre møter i styringsgruppa i året som gikk. Telemark museum inviterte politisk ledelse i VTFK til en gjennomgang av privatarkivarbeidet i Telemark på vegne av Telemarksarkivet i mars. Styringsgruppa har også hatt møte med administrasjonen på nye Telemark fylkeskommune i august.. Det ble sendt søknad om driftsmidler til Telemarksarkivet til nye Telemark fylkeskommune innen budsjettfristen 1. juni. Søknaden ble avslått.

Ny logo ble utarbeidet på starten av året, og det ble laget en liten publikasjon om Telemarksarkivet med noen smakebiter av innholdet i arkiver vi tar vare på. Den internasjonale Arkivdagen ble markert med arrangementer og foredrag på alle tre museene. Årets tema var Dyr i arkivet.

Koordinator og arkivar har deltatt i tre nettverksmøter i det nasjonale privatarkivnettverket. Alle tre museene deltok på årsmøtet til Arkivforbundet. Telemarksarkivet har også deltatt på strategisamling i Kristiansand med to delegater og gitt innspill til Arkivforbundets nye strategi. Koordinator har sendt uttalelse til Arkivverket om utviklingsmidlene til arkivfeltet i 2023. Vi deltok også med flere representanter på Privatarkivkonferansen i Sandefjord i mai.

Det har vært to fysiske fagsamlinger i Telemarksarkivet, ett på NIA og ett på Telemark museum, samt et teams-møte for alle arkivarene. Tema for samlingene var bestandslogistikk, nye magasiner/arkivmagasiner og revisjon av planverk.

De tre museene søkte sammen på Arkivutviklingsmidler og fikk det vi søkte om, kr 900 000,- for det to-årige prosjektet Telemarks bygningsarv på 1900-tallet. Det skal gjennomføres i 2024 og 2025. Det handler om bevaring, ordning og formidling av tre arkiver: Hydros tegningsarkiv, Skiensfjordens entreprenørforretning og Vest-Telemarks næringsbygg. Til sammen dekker arkivene hele 1900-tallet og har hele Telemark som nedslagsfelt. Telemarksarkivet har god løpende dialog med Arkivverket nasjonalt om ulike sider ved arkivarbeid og har fått bistand ved flere anledninger i året som gikk.

Arkivordning og digitalisering

De tre museene tar imot og ordner privatarkiv som blir katalogisert i databasen Asta og så lagt ut på den nasjonale nettsiden Arkivportalen, som er tilrettelagt for arkivbrukere/publikum. Museene har også egne tjenesteavtaler med Digitalarkivet for å kunne legge ut skannede dokumenter der. Til daglig ordningsarbeid hører bevarings- og kassasjonsvurderinger, rengjøring, ordning, emballering, juridiske vurderinger, registrering, digitalisering og magasineringsarbeid. I tillegg svarer vi på publikumshenvendelser, betjener lesesal etter avtale, og bistår og rådgir bedrifter og organisasjoner.

Arkivregistrering 2023	TM	NIA/AAT	VTM	Samla
Hyllemeter tilvekst	6	3	10	19
Hyllemeter nyordnete arkiver	38,4	30	9,7	78,1
Total mengde registrerte arkiv	650*	1 019	191	1 860
Total mengde publiserte arkiv	650*	909	191	1 750
Henvendelser fra publikum	106	500**	112	718
Arkivbesøk lesesal	14	20	2	36
Filer på digitalarkivet.no per 31.12.23	81 279	11 552	2 789	95 620

*På grunn av en feil i databasen som nå er rettet opp, er disse tallene litt lavere enn forrige år.

** Tallet er et estimat.

Foto

Telemarksarkivet forvalter store mengder historiske foto fra regionen, fra de tidligste i fotografiets spede barndom på 1840-tallet til i dag. Fotografier registreres i databasen Primus og publiseres på Digitalt Museum, der publikum kan laste ned bilder som er falt i det fri gratis mot kreditering.

Fotoregistrering 2023	TM	NIA	VTM	Samla
Totalt antall foto registrert	111 864	92 434	12 948	217 246
Totalt antall foto publisert	29 955	45 607	12 222	87 784
Digitalisert i 2023	1 950	7 794	1079	10 823
Publisert i 2023	1 126	963	905	2 994
Publisert i 2023	211 252	116 065	62 328	389 645

Kaja Pedersen hadde fotostudio på Notodden. Den særegne hjemmelagde rekvisitten som den ene damen sitter på, var en gjenganger i hennes bilder. Foto: Kaja Pedersen/NIA

Prosjekter 2023

Det går mye tid til å planlegge prosjekter og søke prosjektmidler. Det er imidlertid helt nødvendig å få tilført ekstra midler både for ordnings-, bevarings- og utviklingsarbeid. Her er oversikt og status på prosjekter som har fått prosjektmidler og som det har vært jobbet med i 2023.

Rikard Berges tradisjonsarkiv ut på digitalarkivet.no

Rikard Berge er en av de store nasjonale folkeminnegranskerne som samlet inn tradisjonsstoff, folkemusikk, eventyr, sagn og trosforestillinger gjennom reiser, samtaler, intervjuer og lydopptak tidlig på 1900-tallet. Berge var også konservator på fylkesmuseet for Telemark og Grenland, i dag Telemark museum. I 2023 gjennomførte Telemark museum prosjektet Digitale Folkeminner. Rikard Berges tradisjonsarkiv ut på digitalarkivet.no.

Det var et samarbeids- og pilotprosjekt mellom museet og biblioteket ved Universitetet i Sør-Øst-Norge, for å få det rikholdige arkivet etter ham ut på digitalarkivet.no Prosjektet handlet om digital tilgjengeliggjøring og formidling, å bidra til forskningsinfrastruktur på feltet folkeminnestudier og knytte studenter til arbeidsliv innenfor feltet digitalisering og historiske kilder. 59 137 filer ble lagt ut og indeksert for bruk. Prosjektet var vellykket og vi nådde de målene vi hadde satt oss. Evalueringen viser at dette pilotprosjektet kan videreføres innenfor denne samarbeidskonstellasjonen med flere arkiver i Telemarksarkivet, men det vil kreve eksterne prosjektmidler.

Innsamling, dokumentasjon og ordning av arkivmateriale fra pelsdyrnæringa i Vest-Telemark

Dette prosjektet ble satt i gang i 2022 som et resultat av at pelsdyrnæringa i Norge skal avvikles innen 2025. VTM har ønsket å samle inn og dokumentere mest mulig av næringa før den forsvinner. Det planlegges for en temporærutstilling i 2025. Arkiv er samlet inn etter Telemark Pelsdyrslag, Telemark Pelsdyrfôrlag, Morgedal sylvrevlag, Bergstod pelsdyrfarm og Nissedal Pelsdyrslag. Materialet dekker tidsperioden 1930-2023 og alle arkiv er nå publisert på Arkivportalen. Det er også oppretta et nasjonalt museumsnettverk for museer som arbeider med det samme, der VTM bidrar aktivt.

Stadnamnprosjekta

Stadnamnprosjekta for Tokke, Vinje og Nissedal ble videreført i 2023. Det er samlet inn og dokumentert en lang rekke stedsnavn fra disse kommunene. Resultatet er mange tusen innførsler i databasen Stedsnavn i Norge, som er Språkrådets registreringsverktøy. Å samle og registrere navnene har

engasjert mange og prosjektet har ført til godt samarbeid mellom frivillige, historielag, bygdelag og Vest-Telemark Museum. Det har også vært et fruktbart samarbeid med Lokalhistorisk arkiv ved USN Rauland.

MAP- arkiv og magasinprosjekt 2022-2026

I 2022 ble et stort prosjekt for å lage gode klimatiserte foto- og arkivmagasiner i Arkivbygget ved Telemark museum og magasinbygget på Lundetangen igangsatt. Byggene skal også få universell utforming og bedre infrastruktur for arbeidet med samlingene. Det er et stort logistikkarbeid som innbefatter flere omfattende samlingsforvaltningstiltak, før lokalene er klare for byggearbeider. Prosjektet er ikke fullfinansiert og det må arbeides med flere finansieringskilder. Arbeidet fortsatte i 2023.

Fra lesesalen til verdensveven

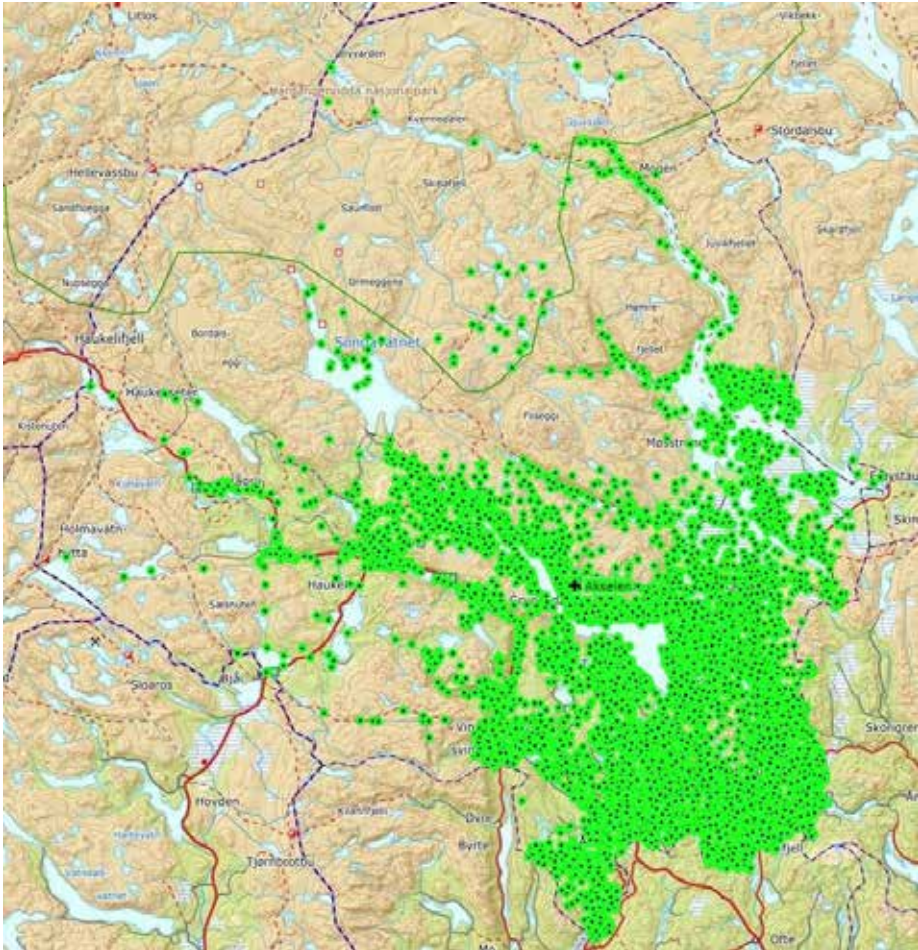
I 2023 ble NIA gitt tilsagn for 2024 om verdensarvmidler til tegningsprosjektene etter Hydro. Prosjektet Fra lesesalen til verdensveven er sentralt i forbedringer for materialet som er særlig viktig gitt UNESCO verdensarvstatus.

Foto fra ca 1910, tatt på garden Veum i Fyresdal av Bendik Taraldlien. Fra venstre: Aavald Momrak, dr. Joh. Werner og Aslak Snerteland, alle «Ivrige forkjempere for stiftning av museumslag i Fyresdal». Foto registrert og publisert i 2023 på Vest-Telemark Museum.

*Oversikt over pågående prosjekter,
tilskudd og tilsagn i 2023*

Prosjektnavn	Tilskudd	Tilskuddsgiver	Prosjekt- periode
Stadnamn i Vinje	200 000	Telemark fylkeskommune	2020-2023
Stadnamn i Vinje	400 000	Språkrådet	2020-2023
Stadnamn i Vinje	100 000	Vinje kommune	2020-2023
Stadnamn i Tokke	100 000	Tokke kommune	2020-2023
Stadnamn i Tokke	150 000	Språkrådet	2020-2023
Stadnamn i Nissedal	90 000	Språkrådet	2020-2023
Stadnamn i Nissedal	60 000	Nissedal kommune	2020-2023
Innsamling og dokumentasjon av pelsdyrnæringa i Vest-Telemark	150 000	Kulturrådet	2022-2023
Innsamling og dokumentasjon av pelsdyrnæringa i Vest-Telemark	200 000	Arkivverket	2022-2023
Digitale Folkeminner. Rikard Berges tradisjonsarkiv ut på digitalarkivet.no	405 000	Arkivverket	2023
Fra Lesesalen til Verdensveven	500 000	Riksantikvaren, verdensarvmidler	2024-2025
MAP - arkiv og magasinprosjekt	1 000 000	Legatmidler	2022-2026
Telemarks bygningsarv på 1900-tallet	900 000	Arkivverket	2024-2025
Sum prosjektmidler	4 255 000		

Kartutsnitt av Vinje kommune fra Språkrådets registreringsverktøy, der stadnamnprosjektet samlet inn 9737 navn. I 2023 var prosjektleder kvalitetssikret og verifiserte arbeidet som 15 frivillige registratorer hadde lagt inn.

Litt fra forskings- og formidlingsarbeid i 2023

- *Etterdønningene i samarbeidsprosjektet «Fra grasrota til Stortinget - å dokumentere politiske partier i en digital tid» fortsatte ut året: Prosjektdeltaker og forsker Guro Nordby var medforfatter av artikkelen: «Hvordan sikre samfunnsminnet i en digital tid?». Norsk Museumstidsskrift, nr. 1-2-2023. NIA*
- *Ansettelse i en 20% professor II stilling for å forske med utgangspunkt i Aall-arkivet i to år fra høsten 2023, TM*
- *Arkivansvarlig Benedikte Nes holdt kurs i kildebruk for studenter i faget bygningsvern, fagskulen Innlandet, VTM*
- *Det ble laget en liten arkivutstilling på Ulefos Hovedgaard med utgangspunkt i Aall-arkivets foto og arkivstykker, TM*
- *Arkivdagen på VTM: foredrag om pelsdyrnæringa*
- *Arkivdagen på NIA: foredrag om veivalg ved bevaring av TSFO 76*
- *Arkivdagen på TM: foredrag om bjørnene på Geiteryggen og om dyr i Telemark museums fotoarkiver*
- *Om privatarkivarbeid og arkivstykker på museets facebook-oppdateringer: Blant annet flere om Rikard Bergeprosjektet, om Bakken skofabrikk, kong Haralds bursdag, arkivdagens tema og arrangement, stemmerettsprotokoll, Henrik Ibsens 60 års dag og polare postkort. TM*

Arkivet etter Lundetangen Bryggeri inneholder også disse fine etikettene, i dag både nostalgi for bruselskere og en del av norsk designhistorie. Legg merke til at seltersen har Skien kommunes byvåpen på etiketten. Foto: Stina Glømme, Telemark museum

Dette er en side fra et album fra Tor Åge Andersens samling. Et bilde er blitt fjernet fra albumet før det kom til museet. Motivene er fra Tinn. Foto: NIA

TELEMARK
MUSEUM

Norsk Industri-
Arbeidermuseum

Museum
Telemark

TELEMARKSARKIVET